„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а утоpнисом на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године $17^1/_2$ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 95. У Новом Саду у петак 18. (30.) јуна 1882. ГОДИНА XVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца јула почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овог месеца претплата истиче. Учтиво им ово за рана напомињемо, да изволе настојати да понове претплату.

Лист без готове претплате не може се никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата стаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф. —	или 35	дин.
На по године	7 „	„ $17^1/_2$	„
На четврт године	3 ф. 50	или 9	дин.
На месец дана	1 „ 20	„ 3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 15. (27.) јуна 1882.

Власништво и уредништво „Заставе.“

ЕВРОПА И ЕГИПАТ.

Египатско питање још једнако стоји на дневном реду, и кад би се оно врзло само око интереса Египта, то га не би више ни било, јер је у Египту све на миру, а и Порта је задовољна са садањим стањем у Египту, измирила је и кедиву и Араби-пашу, коме је последњем медид-орден прве врсте дала, и на основу тога Порта неће никако да учествује у конференцији европски сила, која је досад две седнице држала, и досад само подписала „protocole de désintéressement“ — записник о бескорисности велесила спрам Египта.

Но баш то држи египатско питање у течају, што су европске силе интересоване, и то тако, да међусобно противне интересе имају. Француској је до тога, да свој уплив у Египту умножи и ојача, и као предуслов сваком поравнању сматра одпуст Араби-паше, кога султан заштићава и због тога, што би без Араб-паше Француска уплив Порте у Египту скучила. Држи се, да је Француска покренула сазив конференције баш само због Араби-паше, и да ће у трећој седници посланици конференције са његовом судбином забавити се.

Учињен је предлог султану, да позове Араби-пашу у Цариград. Султан Абдул-Хамид пристане на то и позове Араби-пашу, но овај одговори: да би он врло радо вољу калифе испунио, али он неверује, да ће га војска пустити да иде. Велесиле су се здраво обрадовале том одбијању, надале су се, да ће то султана рардити, и разцеп међу њим и Араби-пашом проузроковати, који би њине цели подкрепио. Но догоди се неочекивано: Абдул-Хамид место да замери Арабији изговор, даде му сјајни знак своје наклоности, поделив му меџидију прве врсте.

Конференција би свој задатак најсретније решила, кад би успела, да се питање, које ће се у најближој седници на дневни ред ставити, не само изцрпљиво реши, него и изради, да се њено решење оствари, али је обоје немогуће. Питање, на које ваља одговорити, изгледа врло просто: конференција треба само да изрече свој суд о томе, шта да буде с Араби-пашом; но по свој прилици тешко би било скупљеним дипломатама, да одговор на то формулишу. Док заступници европски сила о том раде, да будућу судбину црнца диктатора изцрпљиво расправе, овоме је очевидно врло добро, и гледи мирно, како си западна дипломација о њему главу разбија. Араби-паша налази се у пријатном положају, да може мирно пратити расправе конференције, он може с приличном извесности на то рачунати, да му с те стране не прети опасност. Конференција неће закључити, да садањег ратног министра, и фактичног заповедника египатске земље срамно скину, и пристојећој каштиги подвргну, јер така одлука тешко би се извршити могла; она није ни у положају, да Порти нападајни поступак противу бунтовника за дужност пропише, јер калифа и саветници му неће да ништа знаду за саветовања дипломата, и није се уштивим на њену адресу управљеним особеним позивом на учешће у конференцији, побудити дала.

Порта се још није могла опријатељити са конференцијом, а Саид-паша се изјаснио, да цео исламски свет конференцију сматра за увреду султана. У осталом назор Саид-паше није далеко од мишљења Селизбурија, који је последњи дана у горњем дому изјаснио: да је та конференција, колико се само замислити може, најфлагрантнија — најжешћа — повреда независности султана, — разсветлење — ставља питање: шта би Енглеска на то казала, кад би Мусурус-паша (турски посланик у Лондону) противу воље краљице Викторије конференцију посланика у Лондону сазвала, да реши ирско питање?“

Под видом умирења Египта, који се сам умирио, подигле су, особито западне велесиле, Енглеска и Француска хајку на Египат и Порту, она прва због сујечког канала, којим хоће сасвим да овлада, ова друга — Француска — због осигурања освојења Туниса, и затим и самог Египта.

Укрштавајући се интереси Енглезке и Француске, који опрека поред свег труда кабинета од Лондона и Париза тако оштро произилази у обнародованој плавој и жутој књизи; труд источни сила, да Турској наслои набаве; јако обележено протуфранцуско држање Италије, као и упорно опирање Турске, да у конференцији учествује — то су озбиљне и значајне појаве, које подпуно занимају политичаре.

Шта је језгра египатског покрета? Одпор против овлађујућег уплива Енглеске и Француске. Против њи се бори пре свега народна странка, и кад се и противу подкраља окреће, то бива само с тога, јер је одано оруђе западни сила, и од њи подпомогнут. На челу покрета стоји човек, противу кога се цео гњев и срчба ти сила креће. Они се труде, њега удаљити, уништити, кад су при свом покушају интервенције претрпили најжалоснији пораз, и вратили се на конференцију, нису омраженога, који је међутим стварно и морално добио моћи, испустили из очију, него су се тврдо држали мишљења, да мора из Египта изтеран бити.

Изасланици саветују се управо „post testum“, (по свршеној ствари), јер за чим Француска и Енглеска теже, неће у конференцији постигнути. Сад има блистајућа звезда, што је пала на прси египатског паше. Символско значење. Она проглашава западним силама, да су султан и вођа египатске народне странке сложни, и да Турска не стоји сама.

Велесиле те особито страшно се обрукале са својим поступком, са својим флотама пред Александријом, у коју несмеду да се изкрцају, него подмећу Порту, да она своју војску пошље, да је искрцају у Александрију и Египат.

Бизмарк у овој размирици између западни сила и Порте, и Египта с једне, и између сами суревњиви сила Енглезке и Француске јавно је скрстио руке, из потаје повлађује Порти, да Француској рачун укрсти. Држање Немачке учинило је сумњивим, да би нападај на Египат војском или и само бомбардовање пристаништа, повукла озбиљне посљедице за собом. Целе демонстрације неможе бити друга цел, него застрашење, а Араби-паша и сва народна странка врло добро знају, да за застрашење нема семена; за друго што што нису ни узели. И усљед тога је претрпила Енглезка и Француска таки удар, који је срушио цео уплив њин у Египту на млого година. Русија се формално склонила на конференцију, у ствари се пак чини невешта, и угодно би јој било, да из тога изиђе сукоб између Енглезке и Француске. Аустро-Угарска се само из пристојности, и што су северна и средње-европске силе пристале, приклонила конференцији; али помишљајући на могућу посљедицу тога поступка за Босну-Херцеговину не иде јој од срца, да помогне стварати прецеденс конференције. А како би баш у босанско-херцеговачком питању у смислу берл. уговора требало конференције, а од те се Аустро-Угарска добру не нада, с тога зазире и од конференције у Цариграду због Египта тим више, што би из тога заплета могао изићи европски рат, који јој не би у најзгодније време дошао.

Из Цариграда пише један дописник, да се од чланова конференције за трећу седницу конференције спрема предлог, да пре свију расправни тачака претресено и решено буде питање, шта да се са Араби-пашом догоди: Енглезка никад се није допустила сумњу, да хоће да Араби-пашу за сваку цену одстране; али то је баш тугаљива тачка. Султан је баш сад Араби-паши чрез Дервиш-пашу задовољство своје изразити дао, што је он у осталом и према Кедиву учинио. Араби је сам изјаснио дописнику „Стендара“ који га је ословио, да Енглеској прети опасност, кад би се одважила, да права и слободу египатског народа дирну. На питање: „дали је сад све на задовољство уређено, одговори: „Није, ја немогу никакво уређење сматрати за задовољавајуће, док флоте Енглезке и Француске не повуку се. Подметање, да он затим тежи, да над Египтом сам без Кедиве влада, означио је као подлу клевету.“

Чињеница је та: да се египатска војничка странка неће да приклони мирном држању — ако то икада узхте — док год флоте Француске и Енглезке у египатским водама котву ударају; Араби-паша опет се поуздава, и води прилично изазивајућу реч. Он је наскоро дао посредством једног Енглеза британској влади јавити, да ће он сваком покушају западни сила, да се мешају у египатске послове, до последње капи крви одпор супротставити, и додао је, да Енглези не треба да си уобразе, да са Египћанима тако лако, као са Авганима и Зулусима готови бити могу. Од прилике на исти начин, премда учтивијим речима, изразио се министар спољашњи Порте, Сајд-паша, кад је једном дописнику своје мисли о стању египатског питања одкрио. „Ако ми се јави да моја кућа стоји у пламену, нећу учинити покушај спасења, како опазим, да се непрестано нов паљиви живаљ горућем здању доводи. Ми ништа не захтевамо него да западне силе спрам нас отворено поступају; ми ћемо ји на полу пута сусрести. Нека нам кажу, шта ми за њине интересе, које оправдане ми подпуно признајемо, треба да учинимо, и ми ћемо тежити, да се с њима споразумемо. Али њину садању политику неможемо да разумемо. Ако јим је цел, да нашу пропаст произведу, и име Турске са карте Европе збришу, нека кажу, ми смо слаби, они су јаки, али нека нам се да истина на знање, и нека се неради на нашу пропаст, док се спољашње за пријатеље изражавају. Зајиста овде су мусулмани посрамили европске надри-цивилизаторе, које да друге народе подјарме и одроде, позивају се на њино варварство, а на своју цивилизацију.

Зајиста је Араби-паша надкрилио и морално победио Фресинија.

И опет кажемо: да је ова египатска ствар и за наш народ од великог моралног значаја, и да држимо, да је пред наш народ ваља изнети.

И тиме ту ствар завршујемо.

Политички преглед.

Како „Позор“ поуздано дознаје, **осечка финансијска управа** води послове **мађарским** језиком, да ли са свим, загребачки лист не зна, али за јамачно зна, да она чини у дописивању са загребачким финансијским властима. Да ли осечка управа чини то од своје воље или по вишем налогу, све једно, тек то је цела истина, да њени извештаји долазе загребачкој финансијској управи преведени на мађарски језик. Но узимајући у обзир, да ни код једне, ни код друге управе не знају чиновници, осим двојице, тројице, мађарског језика, те да се мађарским дописивањем и отештава посао и трати време на превођење, — то је флагрантна повреда закона, којим су се Троједна Краљевина и Угарска поравнале. По закону о поравнању јест у Хрватској и Славонији у свим, па и у заједничким властима и званима хрватско-српски језик једини службени језик, и ко другим, каким му драго језиком службује, тај гази основни закон земаљски. Хоће ли се томе стати на пут? Идемо, да видимо.

О радњи **скупштине у Београду** јављају, да је министар финансије 13. о. м. поднео предлог закона о **пореву на духан**. По законском предлогу плаћало би се на домаћи српски духан 40 пара пореза по кили; на стран духан у листу 3 динара, на сечен и духан у облику цигара и цигарета 5 динара по кили. Тако исто поднео је министар финансије **државни прорачун**. Приход је прорачуњен на 32.785,000, расход на 32.758,823 динара. По томе дакле, кад се сви колици издатци, па и једногодишња отплата дуга Русији урачунају, остаје сувишка (!!) 264,000 динара. Краљевска листа повишена је у прорачуну за 500,000 динара. Законски предлог о **реформи непосредног пореза** има ове знатније одредбе: Највећи порез повишен је у Београду до 500, по варошима до 250, по сели до 125 динара годишње. Осим тог удара се на имања, што вреде преко 80,000 динара, годишње 15 динара пореза на сваких 10,000 динара. По **крчмарини** (порезу на точење спиритних пића) плаћаће се на хектолитар вина 3, на ракију до 10 степена јаку 5 динара; на вино у боцама 30, на ликере 40, на рум 50 пара. **Потрошарина** срачуњена је на пиво на 10, на ликер и рум на 40 динара. Како „Пол. Кор“. 14. о. м. дознаје, финансијски одбор усвојио је великом већином гласова законски предлог о непосредним порезима.

У недељу 13. о. м. држала је јевропска **конференција зарад мисирског питања** на тефериччу талијанског посланства у Терапији другу седницу своју. Како париска „Ав. Агенц“. дознаје, у тој седници потписали су заступници великих сила „записник о разинтересовању“, па за тим у опште узели у претрес ситуацију, која је у Мисиру. Што се тиче почетка конференцијоног рада, о том јављају из Рима ово. Мисирско питање изнето је у свој својој опширности пред конференцију, и овај је делокруг само тим ограничен, што мора чувати statum quo у Мисиру. За то ће она пре свег означити тачке, о којима не може решавати, и одлучити их од дискусије. На другој седници закључено је, да се **Порти** остави на **конференцији** празно место, да може на њ сести, кад год ухте. То јој је Корти, као председник, у понедељак саопштио и том је приликом у једно позвао, да се не раздваја од осталих сила, него да и она дође на конференцију. Он је том приликом разлагао, да турски државници немају право, што сумњају у тенденцију у Цариграду покренуте дипломатске акције, па нагласио, како су чланови конференције уверени, да ће она по све странке уродити најбољим плодом. Може бити, али Мухамед не ће брегу; Порта остаје непоколебива. Она је шта више тог истог дана, у понедељак 14. о. м., разаслала **жиц м нову окружницу** својим дипломатским заступницима, те позивајући се на то, да се стање и прилике у Мисиру поправиле, опет изјавила, да конференција не ће ништа вредити. Ни сама та причина, што је конференција одмах у другој седници својој већала о султановим сувреним правима у Мисиру и потврдила их, — ни то није Порту умекшало, нити одобровољило, да попусти.

Порта збиља има право, што вели, да се стање у **Мисиру** поправило; од како је рагибово министарство стало на крмило, ситуација у Мисиру за иста иде све на боље. Што је у Бенси (Бенха, место близу Кахире) пре неки дан било туче и што је том приликом један јевропљанин погинуо, то је јединствен случај, који је остао без даљих последица. Кедив је 13. о. м. писао Рагебу паши, те се тужно и жалио, што су се 30. маја догодили они жалосни појави у Александрији. Ма да је службено проглашено било, да је мир и ред повраћен, опет је због пренагљеног бегства страних трговаца и занатлија трговина готово са свим застала, кредит пољуљан, а готовог новца све више нестаје. По што се на тај начин чини земљи голема штета, иште кедив, да се догађаји од 30. маја строго испитају, догађаји, који никад не би онако озбиљан вид узели, да су одмах у почетку угушени. С тога налаже кедив Рагебу, нека му виновнике, бунтовнике и сукривце пријави, да их строго казни. Садашње стање, вели кедив даље, не сме дуже трајати, него се морају делотворна, радикална средства употребити, да се мир и сигурност поврати, радње наставе и поврате стари, пријатељски одношаји међу урођеници и јевропљани. Кедив рачуна на рагебову постојаност и нада се, да ће Рагеб учинити, што је нужно, да се садашњој беспримерној ситуацији крај учини. Колико кедив има вере у Рагеба, толико западне силе имају неповерења. Инглески и француски главни консули, Мелет и Ојенкјевић, одазвани су са својих пошта. Но од отога је још карактеристичније, што су инглеске конзулске власти упућене, нека се не мешају у комисију, која води истрагу због александријског покоља. Говори се, да западне силе хоће да пошљу војску, која би Сујецки прокоп посела, те тако чувала. Но о томе не ће ни једна западна сила својим парламентима да даде разјашњења.

Из листова.

„Позор“ пише под 29. (12.) јуном:

„Мађарска опозиција о лавовској парници услед сјајне и оштроумне обране Руса Добрјанског (а не Добранског) прави по своју своје опаске и примедбе те грми против министра Тисе, јер да га је Добрјански учинио немогућим као министра у очима Мађара, пошто је Тиса био за Русе, а још више његов отац 1849. године. Тиса је до најновијега времена пријатељевао с Добрјанским, а није хтео подузети ништа, да пријатељ његов дође пред мађарски суд, тобоже због кортеша, који га држе као министра, где би изгубио парницу, као што ју је и Милетић, дочим, како се боје Мађари у Галицији другчије схваћају мађарске назоре и „интересе Мађарорсага“, те ће Добрјански, вероватно је, бити невиним проглашен, што да како у Мађарској не би не би било могуће, како се зна из прошлости и Милетићеве парнице и како се то чита међу редцима мађарске тобоже „слободоумне“ опозиције, на челу с „Еђетертешем“ и „Пешти Напловом.“ Мађаре страшно љути, што је Добрјански јавно и на оптуженичкој клупи признао и очитовао да је Рус, а не Рутен ни Рушњак, али уз то и тако добар Аустријанац, као што је швајцарски Француа или Немац добар Швајцар. — Ми смо увек упозоривали наше читатеље, да су све мађарске странке једнаке и да се ми Хрвати немамо ничему бољем надати од ни једне мађарске странке, дошла на крмило која му драго. За то је у оваким тренутцима, у којима најпре и најчешће противник истину говори, добро забележити и добро си запамтити — alta mente répostum maneat — сваку оваку изјаву. Мађари не трпе да се Словаци зову Славенима и по природи прибрајају и приближују чешкој групи у језику, јер је то њима већ панславизам; не трпе да се угарски Руси зову, како народ сам говори руски: Руси; а код нас подпирују заваду са Србима и служе се њима против Хрвата у Хрватској. Но ту ће се зауфано испунити на Мађари она: Ко другом јаму копа сам у њу паде.“

Парница против Русина.

(Наставак.)

У седници од 10. (22.) јуна настављено је преслушање оптуженог Шпундера.

Председник: Знате ли ви разлику између православне и унијатске вере?

Шпундер: То је једна иста вера, само су црквени обреди различни.

Председник: Па каква вам је онда нужда била, да тежите за преласком у православну веру?

Оптужени даје на то наиван одговор. За тим приповеда, да је молио патера Наумовића да му састави изјаву за прелаз у православну веру и од њега је и добио.

Председник: Јесте ли читали ту молбу?

Шпундер: Мени тешко пада читање страног рукописа; колико се опомињем, прочитао ми је ту изјаву сам патер Наумовић.

Председник: Ко вам је саветовао да се обратите на шизматичког свештеника Митрофановића у Лавову?

Шпундер: Сељак Залуски ми рече, да је код именованог свештеника био.

Председник: Је ли вам патер Наумовић дао препоручно писмо на уредника Плошчанског?

Шпундер: Није.

Председник: Којим је начином говорио с вама патер Наумовић?

Шпундер: Он ми је рекао, да нас Пољаци потиштавају, да нам жандари не дају да дођемо на биралиште итд.

Бранилац др. **Искрицки:** Молим.....

Председник (јако ражљућен): Немојте прекидати.

Др. **Искрицки:** Молим за реч.

Председник: Идите на своје место и претрпите се, док вам реч дадем.

Др. **Искрицки:** Врло ми је жао, што председник, поред све умерености, на коју се од јуче зајеста присиљавам поступа са обраном са свим безобзирно, шта више и омаловажавајући.

Председник (перовођи): Молим вас, да ту изјаву узмете у записник.

Судбени стол се повлачи за себе. После кратког саветовања долази опет судбени стол и **председник** оглашује, да је **суд одредио дру Искрицком казну од 50 фор. ради повреде реда.** Председник додаје на то, да ако се бранилац и на даље тако понаша, да ће му се реч одузети и да ће оптужени бити позвани да наименују другог одветника.

Бранилац др. **Искрицки:** Знате ли, какав вам се злочин на леђа терети?

Шпундер: Ја то не могу ни слутити.

Др. **Искрицки:** Оптужили су вас, да сте спремали одцепљење Галиције од државе; осећате ли се да сте у томе криви?

Шпундер: Боже сачувај!

Др. **Искрицки:** Познајете ли дворског саветника Добрјанског, Олгу Храбарову и другове?

Шпундер: Изузев Плошчанског видим ја ове особе данас први пут.

За тим се позива патер **Наумовић** на обрану и преслушање.

Председник: Јесте ли знали, пречасни, какав је одношај стајао између вашег сина Владимира и Мирослава Добрјанског?

Наумовић: Не са свим. Ја сам знао само, да је мој син добијао награде од Мирослава Добрјанског за новинарске чланке. О припомоћима, да су кад год долазиле моме сину из Русије није ми ништа познато било.

Председник: Јесте ли имали знања о преписци ради залешчичких утврђења?

Наумовић: Марков ми је писао о томе; али ја сам увек сматрао као мистификацију све извештаје, што су на њега долазили о затварању. Ја се тога ради нисам обратио на патера Нихиницког, као што је Марков хтео, него сам упутио питање Маркова на патера Глинског, који је био путовао ради свештене визитације. Овај ме је уверавао, да о тобожњем утврђењу Залешчика пи трага нема. О томе сам известио уредника Маркова. Са патером Андрејчуком Дорошуцем живио сам у пријатељству; ја сам од њега добио бомбастично писмо, које се налази међу списима. Како је ово дошло у руке Маркову, не умем казати. Писмо у осталом нисам ни читао. О препирци између општинара и пароха у Збарцу дознао сам од Залуског: ја му рекох, да је у Аустрији истина дозвољена слобода вероисповести, али би прелаз целе општине у другу веру био скопчан са великим тешкоћама. Радите у осталом, што хоћете, додах ја.

Председник: Је ли било онда говора и о потиштењу Русина у Галицији?

Наумовић: О томе се увек говорило, пошто је угњетавање Русина била јасна ствар. Али разговор тешко да је стајао у свези са прелазом у шизматичку веру.

Председник: Јесте ли се ви при том разговору дотакли и руских одношаја, и јесте ли предали брошире Залуском?

Наумовић: Јесам.

Патер **Наумовић** одговара на жељу поротника на пољском језику.

Председник: Познајете ли дворског саветника Добранског?

Наумовић: Упознао сам га у Бечу, где сам се као саборски посланик задржавао, доцније сам га видео дваред три у Лавову, и то у русинској народној касини. Са Мирославом Добрјанским састао сам се само један пут у Скалату, где ме је испитивао о деловању нихилиста у Галицији. Он ми приповедаше, да ме познаје из мојих списа. Ја му саопштих, да се социјални покрет код нас опажа само код омладине; у нашем народу, који је побожан, не треба се тога плашити. Запитах га, што се он тако јако интересује за те ствари, а он ми одговори, да му је студија нихилизма и социјализма специјална струка; он је рад да о том питању пише у новинама. Мирослав Добрјански бавио се само неколико часова код мене; за тим је натраг отпутовао. Његову молбу, да му шиљем извештаје о социјалистанском питању, морао сам одбити, јер сам био јако оптерећен пословима и јер нисам имао довољно времена. Одношаје према млађем Добранском држао сам из почетка у тајности, јер ме је за то јако молио. Он је по кад кад дописивао самном, обећао да ће мом сину израдити потпору а мени путни лист за Русију. Но ја сам добио путни лист тек онда, кад сам се сам обратио на министарство. Ја сам хтео само да одем до моје кћери у Варшаву. Мој син Владимир отпутова на добро Чертес, да тамо потражи лека свом нарушеном здрављу. Сећам се, да га је пре тога позвао дворски саветник Добрјански.

Председник: И ви сте тада писали Олги Храбаровој; откуда сте знали, да се и она налази у Чертесу?

Наумовић. Могуће је, да сам то дознао од Гјеровског или Мирослава Добрјанског; мој син дође здрав натраг и приповедаше ми само мало о свом живовању у Чертесу.

У даљем току преслушања изјављује патер **Наумовић**, да је Залуског потпомагао са новцем и другим поклонима, јер је овај сиромашан био. О хиличкој афери дознао је од Шпундера, који је к њему дошао; у разговору са Мирославом Добрјанским није та афера ницако ни додирнута и тврдње оптужбе, као да верозаконски прелаз хиличких сељака стоји у свези са присутношћу млађег Добрјанског, није никако основана. Ја сам повео реч о шизми, рече Наумовић, тек у оно доба, кад су нам хтели да натоваре на врат ресурекционисте. Неоправдани закључци галицијског земаљског сабора ради оснивања католичког интерната дадоше прва повода дискусији. Ја сам ватрени Русин и присталица црквене уније, али ја имам друге појмове о унији, него неке извесне коловође. О шизми сам говорио као о некој претњи према Риму, где Исусовци (Језујите) воде велику реч. Ако сам се пред Залуским изразио о упадању Руса у Галицију, то је било с тога, што сам у новинама читао о неком уговору измењивања, по коме би Галиција припала Русији а конгресна Пољска Аустрији. Само тако се може разумети моја изјава, да ће шизма у Галицији сигурно сама од себе доћи. Искази неких пољских новина, као да сам ја био одушевљен за спајање с Русијом, са свим су неистинити. Ја сам као филолог говорио увек само о књижевном јединству Русина са Русијом.

Председник чита нека узапћена писма Олге Храбарове.

Патер **Наумовић** разјашњава нека места у тим писмима и уверава, да је само дваред добио омање новчане своте (26 рубаља) из Русије, и то за шиљање једне брошире и више годишњих свезака књижевног часописа „Наука“.

Од писама се чита и залусково на Наумовића, које гласи: „у Хнилицком је опет повраћен мир, све је на леп начин умирено“.

Председник: Где сте Ивана Соколовог понајпре видели?

Наумовић: У Лавову, где сам се шњиме случајно у једној кавани састао. Његов глас књижевнички допрео је још много пре до мене.

Бранилац др. **Лубински:** Из разлога, што су како дворски саветник Добрјански, тако и патер Наумовић упозорили и доказали догматички карактер црквене уније; што су унијатима дозвољени засебни црквени обреди, из даљег разлога, што јеврејски чланови пороте нису тачно обавештени о питањима католичке цркве, — предлажем, да се позову два стручњака, наиме професора догматике и црквене историје....

Државни тужилац се опире том предлогу.

Суд задржава закључак у тој ствари за даље време.

При почетку расправе од 11. (23.) јуна моли оптужени **Наумовић** председника, нека констатује, да се у оптужби садржана тврдња: као да је он придиковао „клање свињу Чивута“, услед исказа сведока показала као измишљена. „Ја поштујем и љубим сваког човека без разлике на вероисповест“, додаје Наумовић.

За тим се прочита узапћени рукопис једног новинарског чланка, у ком Наумовић говори о хиличкој афери и изрично спомиње, да је заједнички закључак за верозаконски прелаз хиличке општине постао без сваке агитације. Карактерна по наше прилике, тако гласи једно место тога чланка, је појава, што су се силни противници Русина (т. ј. Пољаци) тако престравили, кад су чули за одлучни поступак једне мале незнатне русинске општине (Хнилички).

Патер **Наумовић** држи за тим подуже предавање о историјском развићу и значају црквене уније. На основу речи у були Климента IX. од год. 1592 доказао је, да унија са очувањем ритуалних особина имаде чисто догматични карактер. Та унија, тако тврди оптужени, постала је излазна тачка многим жалосним неспоразумљењима и несретним догађајима. Са унијом није грчко-католичка црква никако координирана римско-католичкој, него услед деспотске наредбе из Рима и против изричног израза воље присталице грчке вере просто субординирана. Грчко-католичка црква није у Риму никако заступљена; она нема тамо својих представника, који би познавали својствености и потребе оне вере. Може се лако мислити, какве су даље неправичности по Русине отуда проистекле.

Патер **Наумовић** разјашњава нека писма, која су од стране власти узапћена и која исказују зајиста русинско-патријотско мишљење писца.

У једном писму на Маркова, кога председник чита, разјашњује Наумовић, да он никако озбиљно не мисли на прелаз у веру православну и да сматра шизму просто као страшило према Риму, којег би бар претњама требало до резона довести.

Судија **Литвиновић:** Ви сте дакле сматрали прелаз хиличких сељака у шизму као неку демонстрацију према Риму; зашто онда нисте радили отворено, него потајно?

Наумовић: Ја сам далеко стајао од развића целе ствари и тек онда, када је ствар избила на површину, показао сам жива интереса за ту ствар.

Председник чита неко писмо мађарског племића Раковског на Олгу Храбарову, у којој овај саопштава, да је врло немиран услед промене стана Мирослава Добрјанског, коме је послао једно писмо „важног садржаја“, па и једно пређашње писмо је дошло Добрјанском отворено. „Неће“ пише Раковски, „остати ништа друго, него писма, ма не садржала никакву тајну, од сада посредством Олге Храбарове отправљати Мирославу Добрјанском.“

Даље се чита писмо буковинског свећеника **Јевсевија**, који на дугачко а на широко и то врло конфузно описује економне прилике, породичне одношаје итд., а међу осталим имаде ту и опис залешчичког предела и ћуприје. Прочитање писма, из кога оптужба извађа велеиздајничке тенденције, пробуђује општу веселост ради свога разноврсног испрекиданог садржаја без свезе.

Оптуженоме патеру Наумовићу се читају извештаји његовог сина Владимира на Мирослава Добрјанског, на што овај одговара, да од пре није ништа знао о овим жалосним рапортима. По његовом назору не ће његов син, који је још незрео младић, ништа ни знати, од каквог је замашаја тај корак, кога је учинио.

Државни тужилац предлаже да се одржи тајна седница, у којој би се прочитала брошира, коју је саставио патер Наумовић и која је од стране власти забрањена за даље проширење.

Суд ће сутра донети решење о томе.

Државни тужилац иште даље, да се прочита једно писмо, које је патер Наумовић за време свог истражног затвора писао својој породици, јер оптужени у њему — као што тужилац доказује — признаје да је крив са свога нелојалног поступка и да оптужени признаје, да је то писмо писао у стању духовне малаксалости и под притиском тавновања, ипак наређује председник, да ће се писмо прочитати.

Државни тужилац: Мислите ли ви зајста, да вас је Мирослав Добрјански само због тога посетио, да вас информише о нихилистанском покрету у Галицији?

Наумовић: На то би могао само Мирослав Добрјански сам одговорити; у осталом његова посета је важила за мене као познатог књижевника.

Државни тужилац: Како то, да сте ви са тако слабо интелигентним сељаком, као што је Шпундер, разговарали о политичним стварима?

Наумовић: Ја сам ценио тог ваљаног сељака као свога пријатеља; има и међу сељацима разборити људи, а сељак важи сад исто толико, колико и аристократа.

Државни тужилац: Ви тврдите, ма да сте прави католик, да поштујете и Чивуте. Ипак је чудновато, да сте ви у једном писму уреднику Маркову дали савета, да пише извештаје у „Пролому“ о гоњењима Чивута у Русији, „јер народ радо чита таке ствари.“

Наумовић: Споменуто писмо имађаше приватан карактер и било је само Маркову намењено. Ја мислим, да „Пролом“ већ због велике конкуренције своје никако није могао муком прелазити преко тих догађаја, које је пољски лист „Газета Народова“ опширно доносила. Ја сам обично исто тако вудио пороке мојих парохијана, као и Чивута. Не може дакле ни речи бити о верозаконској мржњи, коју сам бајаги ја распростирао.

Бранилац Др. **Лубински:** Је ли вама познат какав год дипломатски документ или владин акт, из ког би се могло видети, да су настали затегнути одношаји између обе суседне државе: Русије и Аустрије?

Државни тужилац (упада у реч): Молим, у оптужби није говор ни о аустријској ни о руској влади.

Председник: Тако је; немојте се само дотицати влада. Никако не могу допустити питање о симпатијама, или антипатијама које ваља да владају између обе државе.

Бранилац др. **Искрицки:** Јесте ли ви панслависта?

Наумовић: Ја сам душом и телом Славен и никада нисам тајио моје симпатије према мојим сународницима. Ја нисам непријатељ Пољацима, већ само противник оне странке, која је рада да потпуно истреби русински живаљ у Галицији. Полонизацију Галиције сматрам као несрећу и од вајкада ми је већу тугу задавало непомирење Пољске. С тога сам се налазио у опозицији; ја ценим пољску и руску књижевност; а зар ви мислите, да немачки поданици наше монархије престају бити добри Аустријанци, јер се одушевљавају за Шилера, Гетеа, Фрица Рајтера и остале немачке песнике? У том смислу сам и ја панслависта, али уједно и веран Аустријанац.

Бранилац др. **Дулемба:** Је су ли само Русини показали симпатије према руском народу?

Наумовић: Познато је, да Чеси и Југославени још у већој мери наглашују своје племенско сродство са руским народом. Хаџилукчешки у Москву тек није никаква тајна. И ја сам добио позив у Москву, али га нисам употребио баш због тога, да ме не би извикали за руског агента.

Пор твик витез **Гилски:** О симпатијама, које ви бајаги гајите према руском народу, нема у вашим списима ни трага.

Наумовић: Молим, баш у часопису „Наука“, кога ја уређујем, излазе на видик тенденције, које су пријатељске према Славенима и Пољацима.

Тиме је свршено преслушање свих једанаест оптуженика.

(Наставиће се.)

Програм мисирског министарства.

По једној телеграфској вести „Тајмса“ из Александрије развио је нови шеф мисирског кабинета, Рагиб-паша у једном писму, управљеном на кедиву, свој министарски програм који овако гласи:

„Ваше Височанство изволило је мени поверити да саставим кабинет, и ја сматрам с тога за своју прву дужност, да развијем начела, од којих ће произлазити сва радња министарства.

Управа и административна као и финансијална ситуација у Мисиру искусише у најновије доба знатне промене, из којих су проистекле нове свезе и обвезе, које влада Височанства мора савесно испунити, а исто тако се из тога показала нужност, да се створе закони и наредбе, које су кадре, да зајамче будуће стање ствари, које ће бити основано на солидном темељу.

Свезе и обвезе проистичу из царских фермана, из декрета, који се односе на финансијалну организацију и из гаранција, које су дате за консолидовани дуг; из закључења, која су учињена ради отплате висећег дуга; из постављања контроле у границама повученим декретом, који је ликвидациони закон у живот привео; из установе посланичке коморе, са органским и изборним законима и најпосле из до сад одржаних међународних обвеза.

Ове ће верно чувати нови кабинет, који ће своје труде употребити на њихово консолидовање. Јер он угледа у њиховом одржању неоспорне пробитке за сопствени напредак радња, као и за развиће благостања у Мисиру. Министарски савет ће у границама постављеним израдити нове закоие и поднети их вотуму племићке коморе и санкцији Вашег Височанства, који ће тачно одредити права и дужности владе, као и поданика свију сталежа, па и обим и поделу административних и судских правица, дочим ће се уједно тим реформама, у сугласу са потребама земље, дати народни карактер.

Од прешних мера, које ће министарство одмах при ступању у звање морати предузети, ваља у след на скоро учињених догађаја нарочито ове на око узети:

Прво: Општа амнестија ће се издати свима онима, који су код скорашњих догађаја компромитовани, са изузетком бунтовника и сукривача у жалосним немирима у Александрији. Декрет амнестије објавиће се у арапским и француским листовима.

Друго: Нико се не може кавнити, осим у смислу какве пресуде, коју је изрекао компетентни суд, а употребом закона.

Треће: Само једино министар спољних послова са искључењем сваког другог функционара може ступити у саобраћај са дипломатским агентима; и свакад, кад год се одлучује о каквом важном питању, питаће своје колеге за савет. Саобраћај свих осталих функционара са дипломатским кором сматраће се без значаја.

Четврто: Кедивски декрет од 28. августа 1878 строго ће се одржати по садржају дословце.

Ја имадем најтврђе уверење, да ће велесиле а нарочито висока порта, којој добро Мисира и Мисираца тако јако на срцу лежи, то уређење сматрати као довољно јамство за даље одржање реда и јавног мира и да ће најусрдније дати своје потпоре, да се тај резултат постигне.“

ДОПИСИ.

* **Будимпешта** 15. јунија. (Антисемитски покрет.) Настало је доба одмора готово на свима линијама јавнога па и приватнога живота. Куд се год обавреш, свуда видиш тишину, мир, празнину. Ферије ђачке, посланичке, чиновничке, па боме и трговачке започеле су већ одавно — свуда и на све стране пауза и празнина. И та општа празнина канда налази своје најдостојније место — у дневној штампи, у новинах. Узми лист који год хоћеш, па га прочитај одмах знаш садржину и по свима другим листовима. Ни у једном да нађе човек, за што би му око запело.

У тако време, као по богу сад, падају новинари у очајање. Ето, у тој се невољи находи данас цела овдашња штампа: пати, страда од празнине. Али кажу: где несрећа, ту и среће има. Па тако се у тим приликама обично смилује каква „афера“, те се збуде баш у те пасије дане, или се баш тада почне расплетати какво страшно завршено питање од општег интереса, à la мисирско, ваљда зато да спасе кукавне уреднике и репортере.

Штампа се та овдашња већ од неколико недеља бакће око таког једног питања од општи интереса и око једне афере. Питање ћемо баталити, а бавићемо се само „афером“.

И нашем је свету у главном позната она страшна приповетка о несталој девојци Истирци Шољмошевој, коју је како се прича, заклао јеврејски шактер у Тиса-Еслару. Биће ваљда већ више него два месеца од то доба, како се то убиство „имало“ догодити; судска се истрага још једнако води, а штампа, немајући зар сад баш никаквога другога градива, достигла је у своме послу врхунац.

Та је тиса-есларска прича данас најглавнији предмет читавој овдашњој штампи. Силним злостављањем и потрвањем те приповетке свет се некако раздражио, намамио се на та драстична „чтенија“ и не може доста да их се начита. Има н. пр. овде неколико т. зв. kofa-ujság-а новина за пиљарице, којима је до душе то задатак да доносе тако жалостивне и страшне новости, н. пр. „Budapest“, „Magyar ujság“, и др. али ето од немо доба посташе сви овдашњи листови без разлике странке и језика прави кофа-ујшази, Овдашња штампа, која је — осим два три часна изузетка — у чивутским рукама, прихватила је ту бајку оберучке са неком гровничавом похлепом, али се при том, душа ваља, од искони трудила да „умири духове“. Међу тим је, истражујући истину и „умирујући духове“, толико динамита посејала међ своју публику и у јавно мишљење, да се већ почињу висјати овде онде знаци блиске експловије, па сад мора та иста штампа да гаси, да забашурује своје зло.

Семитско питање тек што није постало правим „читањем“ у Угарској. Каквим се несретним удесом могло догодити, те је Истиркино убиство пало у исти мах, кад су руски Чивути, путујући у Америку подигли онолику грају и прашину по читавој Јевропи — то је, наравно не појамно. Тек то стоји, да су у Угарској најпре жупаније почеле оправљати петиције сем. сабору, да се ускоци Чивути из Русије не примају у Угарску; да је за тим та ствар постала предметом врло живе и раздражене дебате у угарском сабору: падале су интерпелације и оштре речи немилице, а свему би достојан вршак Иштоци-Варманова афера, када т. ј. ова двојица поделише међан јуначки, о коме су и „заставини“ читаоци за цело извештени.

Требало је човеку у то доба бити овде, па да стече права појма о становништву угарске престонице и о „владајућем племену“. Није ту било ни разговора о каквој афери између два човека, боже сахрани! Овдашња штампа и јавно мишљење, колико бејаше у то време узрујано, целу је ствар схватило као несрећу, која је снашла Вармана, тога најпопуларнијег Чивута. Па онда та несрећа није се ни сматрала као његова приватна, него где се год човек у те дневе нашао: на улици, у гостионици, у цркви, у повориштy, приватних станових, свуда и на сваком месту си могао чути само једно име: Варман. А свему су тому поред тога дали такав вид, као да је с Варманом страдала читава домовина, речју: нека општа ствар. То најбоље показују оне небројене овације, што му приредише суграђани корпоративно из свију сталежа и оне панегире по листових готово „без разлике вере и народности“ и с ове и с оне стране Лајте.

Од то доба постало је чивутско питање предметом опште и најопширније дискусије у свима слојевима престоничкога становништва. Ко год оно кад на село наиђе каква несрећа, мора, поплава, ватра, па свет међу собом не говори ни о чем другом, него о томе, тако ти је и овде први разговор, што га с ким заподенеш, одмах то јеврејско питање, другим речма: Варман и Истирка. Све је то, да боме, допринело, те се као што чујемо, и у самом мађарском народу појавила та антисемитска струја, и како пишу, дошло је местимице у горњим жупанијама већ до врло видљивих симптома.

У престоници и по провинцији свуд и на све стране сваки ће час осванути по улицама каква карикатура, плакати антисемитске „нарави“ већ додијаше полицији, мистична писма без потписа лете на све стране, а вавда и редовно на колено каквом угледном потомку Аврамову; допиру боме чак и довде неки тужни тонови, у којима се у читавим баладама пева страданије и смрт недужне Истирке Шољмошеве. Новине се купују немилице и читају се од ав до ижице. Тако шећући по вароши наилази човек често на занимљиве појаве. За час спазим где украј куће, под капијом или под дрветом гомилу људи без разлике пола и узраста, како се скупили па пажљиво слушају читача, као год оно у нас што слушају гуслара.

Чудновато је, што и чисто мађарски листови тако чврсто држе уз Чивуте. На прилику „Non“ и „Ellenör“, два најугледнија органа либералне странке, пуни су филосемитских инспирација. Они сасвим отворено, целом свету на видику, изврћу ствар, а све у корист Чивутом. Једини је још „Függetlenség“ и два шаљива листа, који се доста држе истине.

Тако данас изгледа у Будапешти расположење у новинарству и међу грађанством, па сам мислио, да неће бити на одмет, ако то и нашем свету саопштим.

Народна просвета.

Грађа за сагласност између домаћег и јавног васпитања.

М. Т. Ф.

II.

О дечијим особинама.

Као што лишће на дрвећу није једно другом у свему слично, тако су и сва деца душевно и телесно по све различна. Ни једно није слично другоме, па ни брат брату, ни сестра сестрици. Те особине почивају понајвише у изображењу разумности, чувствености и воље. С тога је дете гледе свог душевног осећаја (чувствовања) у неколико ограничено или затуљено; неко је опет чило и живахно; једно је готово да се даје задовољити свакога тренутка, и допушта да га свако руководи и поводи; друго опет дете у брзо показује неку приличну количину самовољштине; неко опет лако свађа и појима својим разумом неописано хитро и брзо; друго пак треба премного времена док се у каквој мисли и задаћи уме да нађе; код такога је моћ памћења право сито, а код неког је налик на непроломљиви ковчежић. И све тако даље. Врло се често вајкају родитељи против различности дечије, а и ми сами много пута чујемо речи: „Не, ипак је чудновато, да дете баш ништа нема ни од његових родитеља ни од његове браће и сестара“; или: „Мени су моја деца права загонетка; ја сам сву редом подједнако одњеговала, па ипак је свако од другога управо некаква велика противност.“ Али, драги родитељи, у особинама нема ни загонетке ни ичега чудноватога. Помислите само на то, да човек са његовим васцелим богатством мишљења, осећања и тежења сваке године готово са свим друкчији постаје па и ако би то богатство једном у њему са свим неизмењиво постало ипак би морало да буде разноврсне промене бар у појединостима његовог начина живовања, у вођењу домазлука, у спољашњем држању његовоме. Али, ако и ви сами не будете више као васпитачи ти исти, како смете ви да ишчекујете, да ћете и ви те исте резултате да доприносите. Па онда мењају се с временом и ваши помоћници васпитачки. Једно је дете самцато одњеговано, а друго са браћом и сетрама заједно, а како деца на децу упливишу и дејствују, мислимо да је свима већ у велико познато. Па и кад би једном свиколики фактори васпитања код двоје деце једнаки били, то ипак допринос и природни дар у душама неке основе к различности. Али те особине дечије истраживати и посматрати увек ће да буде најглавнија задаћа сваког брижљивог и савесног учитеља народног. Од колике је важности и потребе и за свакога учитеља ово проницање у најунутрашњији душевни живот дечији, за то право вели један писац у његовом спису: „Педагог треба да има продирућ и дубок педагошки поглед, да себи набави правилну меру за пресуђивање дечијих индивидуалитета по њиховом целом бићу, за пресуђивање свега што се у душевном и телесном погледу од појединаца може да мисли и захтева и шта се не може искати и т. д.“ А на другом месту додаје и ово: „Свеђонде, докле педагогији та основа (на име темељно прозирање у душевни живот путем практичним и теоретичним задобивено) недостаје, остаће и даље знање без земљишта, дрво без корена, преостајаће саме несигурности и погрешке у целокупном школском животу“. Ове су речи из душе моје изговорене. А сад ми допустите да само у неколико вашу пажњу обратим на све оне погрешке, које морају да постају ако ми учитељи особине дечије тачно и добро не познајемо. Прво, ми можемо онда само са једном мером децу да меримо, ми можемо само механично на њих да дејствујемо, а из тога не може да постане здрав природан развитак, него само нека врста дресуре. Али се онда и сувише многе увреде и неправде деци чине. Узмимо само то: једно је дете врло споро у сватању, а та је погрешка посљедица пређашњих болештина. Ако то учитељ не зна, онда он држи то дете за тромо, нехатно и казни тамо где би требало да сажаљева. Или друго дете пати од најдражајнијих живаца. Ако што школа не зна, онда она може врло лако да баци дете међу непоправљиве лакомисленике, или, у ред развратних кавгација. По где које опет дете има изванредан нагон к делотворности; учитељ не пази на то, врло мало занима дете, те отуда проистичу небројe грехова. И ти, кућо драга, не ћеш нашу молбу пречути, кад од тебе иштемо, да нам ти дадеш верну слику својега детета. Не веруј, да ми ту слику можемо себи сами да насликамо; ми нисмо срдачни вешници; често и врло дуго траје, док ми посредством сопственог искуства прави карактер детињ можемо да сазнамо; и гда који пут учитељ увиђа по све доцне, да се према детету у том погледу омео или преварио. „Имајте страхопоштовања пред детињством, вели Русо, због тога и немојте да пренаглите, кад над њима пресуду изричете, па било то к доброме или к злу. Дозволите да се изнимка јасно и тачно јави, да се утврди, пре него што се за особени и изванредни поступак прихватите. Колико њих бејаху од њиховог учитеља неправедно пресуђени. Тако изгледаше Римљанин Като његовим васпитачима као прави тупоглавац и највећа слаботиња. Највише му пребацираваху тврдоглавост и недотупавост. Како ли много пута дечије душевне способности дубоко скривене леже, како их ни сами родитељи не могу увек да сазнају и негују, то показују и други велики мужеви, који за младости њихове у очима родитељским и њихових рођених врло мало обећаваху. Па кад је дакле то тако, кад се особине у детету тешко и мучно изналазе и сазнавају, онда нам је пре свега ово најнужније, да се приликом примања деце у школу сваки отац или мати позове и умоли, да нам изјави и саопшти не само потпун душевни опис детињ, него и све ово што су већ и лекари о детету дознали и искали. Ако учитељ добро познаје дечије телесне слабости, онда му неће никад нико да пребаци нештедљивост његову према деци; он ће онда тек дете с таком опрезношћу да руководи, која је достојна правог и истинског васпитача. Али то није још доста, ако родитељи само једанпут, може бити првог школског дана дечијег, њиховом учитељу саопштења чине; родитељска кућа мора непрекидно да се налази у дописци са школом. Често се угњезди у детету по некоја погрешка код куће, а школа не може никад ништа о томе да сазна. Та опет погрешка може да буде узрок разноликих појава у школи, коју учитељ не може себи да разјасни. Па и како може учитељ да ради на лечењу дечијем, кад он нема праву и истинску слику од телесног и душевног развитка његовог. Шта ради лекар, кад каквог пацијента узме у лечидбу или неговање? Он преслушкује, покуцкује и испитује његово целокупно тело, извештава се о свима појавима на њему, и тек онда прелази на лечење, ако иначе није каква варалица. Држите ли ви, да је друкчије код лечидбе млађаних душа? Ако их ми не можемо да испитујемо свестрано, ако ми посредством вас нисмо добили право и истинско познавање њихових особина, онда ми ништа друго не чинимо, него само експериментишемо, пробамо и покушавамо да ли можемо у чему од користи да будемо. Али ти експерименти на душама дечијим врло су опасни, и много је дете због тога понело и однело са собом много губитака и зала за довека. А сада посмотримо ту ствар још са других страна. Све особине јесу врхунци и цветови дечијег духа, најразвијеније жице његове душевности, или места на којима је највише пријемљивости. Па ако нам те особине у личему не сметају, ако их добро познајемо, онда смо добили снажну полугу; а ако их не познајемо, онда ће да буде слично оном баштовану, који своју племениту гранчицу калами на неспособну и кржљаву дивјаку, или његово цвеће на лоше и неугодно земљиште сеје и расађује. Колико је трудбе и невоље учитеља стајало, колико молба, претња, казни требаше он, и све у залуд, докле је само једну праву, сребрну или златну жицу дечијег чувства могао да упозна и даље да развија. Где-који таленат, који пред очима родитељским тио напредује, мора да се изгуби, јер га учитељ не може да упозна.

(Свршиће се.)

Есларка девојка.

(Свршетак.)

Син есларског „шактера“, шеснаестогодишњи Мавро Шарф, исказа дакле, као што иде.

На велику суботу, причаше Мавро, после службе божје, свршено по верозаконском обреду, после по дне око 1 сахата, отиду верни дома, а у синагози остану, осим Шарфа, само неколико Јевреја есларана, више страних „шактера“ и један галичко-јеврејски просјак. Његов отац пошље њега и млађег му брата из храма, али њих двојица и пак остадоше у порти, те видеше, како Шарф малу Истиру Шољмошијеву позва у синагогу у нутра и како се онда за њима врата опет затворише. Беше рад, да види, шта се у нутри догађа, па вирећи кроз кључаницу у нутра, опази јасно, како неки стран „шактер“ и галички просјак већ свезану девојку положише на клупу поред молитвене трпезе. За тим приђе други стран „шактер“ девојци, те јој ножем пресече врат. Крв, што је лопила, хватаху остали у неки суд, па да би брже текла, издигну девојачко тело с отвореном раном изнад суда.

Тако гласи у главном исповест. Многе појединости, по истрагу и данас још врло важне, морам још пређутати; но то могу саопштити, да је судбени сто на темељу дечкове исповести означене особе одмах дао затворити. Само једног страног „шактера,“ кога дечак није знао по имену казати, и галичког просјака нестало је без трага и гласа. Занимиво је, што дечак сад при својој исповести онако исто постојано остаје, као што је пре тога све јогунасто порицао. Хапсеници порицаху до сад све одлучно, но у алиби-сведочанству и у њиховим одговорима на поједина питања има много противуречја. Дечко пак са свим разборито и јасно говори и очевидно је, да му је лакше на души. Он радо чита, и судски писар набавља му књига. Сад чита повесницу Сибињанин-Јанка. Истражни судац често општи с њим. Судац покушаваше више пута, да збуни Мавра, да га пољуља у његовим исказима, јер није могућност искључена, да он није само у својој узбуђеној машти видео онај страховити призор. Дечко је и лечнички прегледан и об ноћ је мотрено на њ, да није можда месечар и да не пати може бити од идијосинкрасије. Но показло се, да је он са свим здрав. Мирно спава и не снева страшне снове. Његови говори и одговори показују, да има знатне интелектуалне подобности.

Заступник државног надодветника, др. Фрања Секељ, док је у Еслару био, преслушавао је дечка подуже и учинио га пажљивим на страшне последице његових исказа, који дотичне оптерећавају. „Ја сам истину рекао!“ — беше одговор. На то га заменик државног тужиоца запита, е да ли која света књига јеврејске вере или предање налаже, да се хришћанска крв употреби на верозаконске циљи. Дечак одговори, да добро зна правила вере своје. Он је много учио свето писмо, али у њему нема таке заповести. У светом писму — рече он — стоји само на једноме месту, да Јуде треба о ускрсу (пасхи) да довратке премажу овчјом крвљу, да авђео гонитељ по томе позна јудејске домове, те да првенца (прворођенче) не однесе. У осталом проливање крви строго је забрањено, и скроман Јуда не сме шта више јести ни месо од животиње, ако је крваво. За тим га др. Секељ запита, шта мисли он, за што су његови родитељи и Јуде онако страшан злочин могли учинити. Дечак се нешто замисли, па ће онда рећи: „Ја не могу ни да мислим . . . . странци су то учинили.“

После тих исказа власти су биле дужне, да синагогу и околину јој разгледају. Не ћу помињати безуспешних покушаја, само ћу напоменути, шта је властима, истина не доказа, али неких знакова дало, по којима се могло судити, да је злочин учињен. То је у синагози нађено. Прегледан је на име сваки кутић у богомољи, не би ли се на ономе месту, што га је дечак означио, или иначе где год нашло крви трага. Синагога није патосана, и на поду не нађе комисија нигде трага крви; но судским органима паде у очи, да је близу молитвене трпезе, на ономе месту, што га је дечак означио, под отворенија боје, но иначе на други мести, те могло се сумњати, да није ту због крвних пљошта под био прекопан, па другом земљом набијен или таком измешан.

Толико о почетку догађаја.

Нови Сад, 17. јуна. Овдашња „српска виша девојачка школа“ држи сутра, у петак 18. (30.) јуна у 10 сахати пре подне свечани распуст, којом ће се приликом ученице у певању, свирању и декламовању продуковати.

— У данашњем броју саопштавамо позив на вечерњу забаву са игранком, коју приређује овдашња српска читаоница у недељу 20. јуна (2. јула) у својој башти, а чист приход је намењен **пострадалим Вршчанима**. Мислимо, да неће бити нужно препоручивати нашој пошт. публици и осталом грађанству нашем, да се ваља својски одазвати овом зајиста племенитом подузећу, које је намерно да утре многу горку суву браћи Србима Вршчанима. Да ли ће је зајиста утрти — то зависи од живог одзива публике, и с тога се подпуно надамо, да ће се грађанство у великом броју скупити, те својим прилозима по могућству потпомоћи пострадалу нам браћу!

НОВИЈЕ.

— Министар комуникација поднеће на јесен — како „Буд. Кор.“ дознаје — уг. земаљском сабору са свим прерађен законски предлог о друмовима.

— У уторак је изашла у Бечу наредба, којим је војничким судовима у Далмацији кривично судство продужено даље на 6 месеци.

— Како „Н. Сл. Преса“ из Прага јављају, у граду Јозефстату спремају тамнице за три до четири стотине заробљених Херцеговаца.

— Говори се, да ће се нове године Аустро-угарски и немачки владар састати, и то у Гастајну, где ће цар Виљем доћи у купатило.

— По Петрограду се говори, као што „П. Л.“ отуд јављају, да ће Ристић на место Хорватовића бити наименован за српског посланика на руском двору.

— Из Београда брзојављају 15. о. м. „П. Лојду“: О јучерашњој тајној седници скупштинској не чује се ништ извесно; но и пак се говори „да је између осталог вођано о измени пословног реда и да је после бурних призора секретар из министарства Ракић, дао оставку. Данас је примљен владин законски предлог, по ком је одређено 1000 динара глобе оним посланицима, који својим изостанком учине, да скупштина не може доносити закључке. Ако посланик и после те казни не уздолази у седнице, биће му одузето пасивно право избора, док та скупштина устраје. Предлог је примљен апсолутном већином гласова. Због тога је посланик Нешић, председник трговачког суда, дао оставку. Дотични одбор одобрио је (?! У.) једногласно министров извештај о бонтуовој афери железничким рачунима. Сутра ће одбор поднети свој извештај. После неких управних поднесака (међу њима извештај контролног одбора за железничку ствар) долази ове недеље на претрес још прорачун, а за тим ће се скупштина закључити.

— „Пол. Кор“. дознаје из Сретца, да ће краљ Милан посетити овог лета кнеза Александра у Рушчуку, а кнез Александар да ће ићи у посету румунском краљу Карлу у Синају.

— У Бугарској су за министре унутрашњих и војених дела наименовани ђенерали Каулбарс и Соболев. Како дођу они у Средац, кабинет ће се преустројити.

— Како „П. Л.“ из Петрограда јављају, онде се говори, да Шувалов утиче на Победоношева и Толстога, нека они протуре код цара програм, по ком би се у Русији племићка олигархија завела, а тим би се дошло до правога консервативизма.

— О мисирским заплетима јављају новије вести, да се Инглеска врло оружа. Она је јавила инђијској влади, нек војска стоји приправна да се из Инђије одвезе у Мисир, ако устреба. Због тога се и Француска војнички спрема. — Из Берлина јављају, да Инглеска иште мандат, да умири Мисир. Инглески кабинет истина није још то формално искао, али у Берлину мисле, да неће добити мандат веле, да ће Бисмарк, ако Инглеска збиља усхте посредовати, сматрати то за заједничку ствар свију сила. У Берлину сматрају, да је криза пооштрена. Султан је дао Араби-паши ред м дидије првог степена. У Паризу је то врло непријатан утисак учинило. — Како „Н. Сл. Пр“. дознаје Араби паша рекао је једном ђенералном консулу, ако га Порта дезавујише, он ће изнети на свет преписку, коју ће показати, да што је год он од 26. августа лањске године радио, да је радио по портину наговору.

Разне белешке.

(„Народно Ослобођење“) београдско престало је, као што у „Београ. Днев.“ читамо, 10. о. м. излазити на месец дана.

(Савски мост.) За грађење савског железничког моста већ се у велико премерава и ударени су с ове стране direци за први ступ. Мерење иде доста брзо, и као што „Београ. Дн.“ дознаје, одмах како се сврши мерење, почеће грађење моста.

(Нове српске књижаре.) У Београду је отворио Трифуновић, а у Крушевцу Филип Јовановић српску књижару.

(Друштво против луксуса.) Неколико бугарских родољуба основали су у Рушчуку друштво под именом „Морални бич.“ Задаћа је тог друштва, да ради морално против ширења моде и луксуса. У том смислу издало је друштво већ две брошире, у којима праведном руглу излаже витеже и витешкиње од моде и срта опасност, која прети бугарском народу од луксуса. Исто такво друштво као у Рушчуку основало се сада и у Свиштову. Не би ли добро било, да се и код нас така друштва оснивају. Ма да су Бугари још млађи народ и од нас младих, и пак бисмо смо се и ми старији у томе могли на њих угледати.

Уредништву је достављена нова књига:

— **Бока Которска.** Мали српско-народно-књижевни забавник за српску младеж. Написао и уредио Јован Шарић. Књига прва. Цијена 40 новчића. У Новоме Саду. У штампарији А. Пајевића. 1882. На 8-ини 62 стр.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ЂОРЂЕ КАСТРИОТИЋ СКЕНДЕРБЕГ.

НАРОДНА ПЕВАНИЈА

у две књиге, 17 песама.

Цена је књизи првој — — — — 15 нов.
„ „ „ другој — — — — 15 „
Обадвема заједно — — — — — 30 „

☛ Ко у напред новац пошље, добија поштом у крстоплету.

Пре четири стотине година тројица великих јунака и државника — целог века свога прегли су били, свак са својим народом, да истерају Турке из Европе.

Та су тројица: **Деспот Ђурађ Смедеревац, Сибињанин Јанко и Ђорђе Кастриотић Скендербег.** Велика јунаштва, дела им јуначка, која почињише понајвише свак на своју руку и за себе — казује историја свету — а народи их славе и величају у својим песмама.

Нека би и ова дивна, данас управо народна певанија, мила била и погодна данашњој нашој читалачкој публици, а особито сред народа, као што то беше иста и пре четрјест, педесет година!

У Новом Саду, на Никољ-дан летњи 1882.

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М. Поповићи.

„НЕВЕН“

ЧИКА ЈОВИН ЛИСТ

доноси у своме једанајестом броју за 1882. ове чланке: 1. Јањина нагла радост, песма (са сликом) од чика Јове. 2. Кукавна рода, приповетка (свршетак). 3. Леопард, — по Брему — (са сликом) од —о—ћ. 4. Јаков-Вук, (са сликом). 5. Лепо, много, па јефтино песма (са сликом) од чика Јове. 6. Паук и свилена буба. 7. Бродари на веваном чамцу, песма (са сликом) од чика Јове. 8. Наши разговори, од браца Мите. 9. Равнолије. 10. Даштања. 11. Решења даштања, из бр. 9. 12. Чика Јовина пошта. 13. Нове књиге.

Рукописи и све што се тиче уредништва, шаље се на адресу Dr. Jov. Jovanović Wien, Währingerstrasse 9. — „Невен“, чика Јовин лист, излази два пут месечно на читавом табаку. Цена је за Аустро-Угарску на читаву годину 4 фор., на пола године 2. фор. За Србију, Црну Гору и остале крајеве 10 динара или 5 ф. у банкама на читаву годину, односно 5 динара или 2 фор. 50 нов. на пола године, и шаље се на адресу

Штампарије А. Пајевића
у Новом Саду.

Изишао је сад баш:

ЛЕТОПИС
МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**
Књига 129.

Садржина: I. Урош Стеф. Несторовић и његове заслуге за школе. Од Ђорђа Рајковића. — II. Узроци српско-византинског ратовања 1073—4. Од Панте Срећковића. — III. Мера за меру. (Measure for measure.) Поворишна игра Виљема Шекспира. Превео с енглеског др. Милан Јовановић. — IV. Живи палимпсести. Од дра Л. Костића. — V. Смиљана. Приповетка из Стига, од Н. В. Ђорића. — VI. Живот Луке Стојачковића, сенатора и директора српско-народни основни школа у Сомбору. Од А. С. — VII. Наша новија лирика. VI. Од С В. П.

Сваки члан, који је својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, одговорио, добија „Летопис“ бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис“ у кућу, а чланови са стране могу „Летописе“, који им припадају, подићи сваки дан од „Благајнице Матице Српске“ у Новом Саду.

Ко од чланова жели „Летопис“ поштом добијати, ваља да пошље у име годишње поштарине 50 н. а. вр. „Благајници Матице Српске“ у Нови Сад, која води бригу да се „Летописи“ тачно разашиљу.

МЕТЕОРОЛОШКИ И ХИДРОМЕТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ
од 17. до 23. јунија (по рим.) 1882.

Јануар	На 0° сведено стање барометра Минус 700 + 6h	2h	10h	Средина	За 24 сата температура 6h	2h	10h	Средина	За 24 сата температура 10h	Средина	Притисак паре у милиметри 6h	2h	10h	Средина	Влага у процентима 6h	2h	10h	Средина	Небо ведро = 0 сасвим облачно = 10 6h	2h	10h	Средина	Правац и јачина ветра. Нимало ветра = 0 Најјачи ветар = 10 8h	2h	8h	Падеж за 24 сата у милиметри Висина	Врста	Висина воде у Дунаву у метрима	Висина воде подземне воде по Целз.	Температура воде по Целз.	Примедба.
17.	55.4	56.1	56.7	56.1	12.2	16.9	12.0	13.7	17.0	12.0	9.6	11.4	8.7	9.9	91	80	84	85	10	9	2	7	S_1	SW_2	SW_2	3.3	киша	3.31	2.50	15	
18.	56.7	57.4	56.8	56.9	12.0	18.5	13.3	14.6	19.0	9.8	8.9	10.4	9.4	9.6	86	66	88	78	0	8	0	3	SW_2	SW_0	SW_0	10.8	„	3.40	2.54	17	
19.	55.5	53.5	52.8	53.9	13.0	22.7	15.4	17.0	23.0	10.8	9.8	11.9	10.5	10.7	89	60	81	77	0	0	0	0	SW_0	SW_1	SW_0			3.45	2.59	15	
20	53.0	55.9	56.7	55.2	16.0	17.4	14.2	15.9	19.0	14.2	10.0	10.4	10.4	10.3	81	70	87	79	3	9	3	5	NE_3	NE_1	NE_0			3.49	2.62	14.5	
21.	56.3	55.7	55.4	55.8	13.8	21.8	16.2	17.3	22.0	12.5	10.5	11.6	10.6	10.9	91	60	77	77	0	4	0	1	NE_2	SW_2	S_2			3.49	2.64	15	
22.	55.4	55.3	54.2	55.3	15.2	24.2	18.4	19.3	25.5	14.0	10.4	12.7	12.7	11.9	81	57	80	73	0	5	0	2	S_0	SE_0	SE_0			3.52	2.67	15	
23.	54.4	54.9	54.2	54.5	18.2	20.1	17.3	18.5	22.0	16.0	12.8	13.4	12.7	13.0	82	77	87	82	6	5	4	5	S_0	SE_0	SE_0			3.52	2.68	16	око 11h пред подне бура, пљусак с ледом и грмљавин.

Добровољни прилози
на пострадале вршчане.

Нови Сад. (Скупио Милан Лукић, келнер код Л. Јеремића.) Коста Рајић адвокат 3 ф. Браћа М. Поповић 2 ф. Л. Јеремић гостионичар 1 ф. Хофхаузер мерник 1 ф. Ђорђе Димић трговац 1 ф. Ђ. О. Милутиновић 1 ф. Гавра Плавшић апот. 1 ф. Радослав Везић трг. 1 ф. Сава Стојковић обућар 1 ф. Стеван Ђурчић трг. 1 ф. Д. Манојловић 1 ф. А. Миленковић трг. 1 ф. Д. Кода трг. 1 ф. Ђока Шилић 1 ф. Милан Лукић 1 ф. 10 н. Ђока Сланкаменац 50 н. Стеван Дотлић 50 н. Никола Станисављевић 50 н. Лаза Стојковић кројач 50 н. Сава Томић 50 н. Ђура Георгијевић трг. 50 н. Ст. Витиес кројач 40 н. Јулиус Јаус 30 н. Саламон Циприс 20 н. Н. Н. 20 н. Н. Н. 20 н. Ј. Костић 20 н Стеван Николић 20 н. Аца Аћимовић 10 н. Н. Н. 10 н. — Свега 23 ф.

Позив.

Српска новосадска читаоница приређује у недељу 20. јуна (2. јула) о. г. у својој башти

ВЕЧЕРЊУ ЗАБАВУ
са игранком.

На забави овој свираће петроварадинска војничка банда, а између одмора певаће читаоничко певачко друштво.

Улазна цена је за члана од особе **30** нов. а за нечлана **50** н.

Чист приход намењен је од поплаве пострадалим Вршчанима.

Добровољни прилози примају се захвалношћу. Имена прилагача обзнаниће се путем јавности.

Почетак је у 8 сахати у вече.

Одбор.

☛ У случају кише или ружног времена, одложиће се ова забава на идућу недељу 27. јуна (9. јула) о. г.

Ред пловидбе
поштанских пароброда, од 29. маја (10. јуна) 1882. до даље наредбе.

НОВИ САД-ЗЕМУН: сваки дан изузимајући понедељак у 5 сати после подне.

НОВИ САД-ОРШАВА и ГАЛАЦ: недељом, средом и петком у 5 сати после подне.

НОВИ САД-ТИТЕЛ: недељом и средом у 5 сати после подне.

НОВИ САД-БУДИМ-ПЕШТА: сваки дан изузимајући петак у ½11 сати пре подне.

У Новом Саду, 29. маја (11. јуна) 1882.

АГЕНЦИЈА
првог ц. кр. прив. дунавског пароброд ског друштва.

Курс бечке берзе 17. (29.) јуна

Сребро — — — — — — — — — —	—.—
Лондон — — — — — — — — — —	120.15
Ц. кр. дукати — — — — — — — —	5.64
Наполеондори — — — — — — — —	9.55
Немачке марке — — — — — — — —	58.75

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Смрћу Аркадије Милошевића управљено је у овој општини на вероисповедној III. и IV. разреда српској школи место учитељско.

Плата је учитељу у готовом 600 ф. а. вр. 25 ф. у име школског послужитеља 12 ф. 50 н. у име писарине. Стан у натури, 4 фата сламе за огрев школе и учитељског стана и по околностима 500 квадр. баште.

Осим предавања законом школским прописаних предмета, дужност ће бити изабраном учитељу децу у црквеном појању обучавати, у цркви појати, не мање о ускршњем посту средом и петком са свом децом на пређеосвећену литургију долавити и појати.

Просителји имају своје са нужним сведочбама снабдевене молбенице до 1. (13.) августа т. г. школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора у Врањеву дана 13. јуна држане. 1—3

Школски одбор.

СТЕЧАЈ.

Овијем се расписује стечај на четири упражњена учитељска места у овдашњој српској православној основној мушкој школи. Годишња плата шест стотина форината а. вр. уз слободан стан (састоји се из једне собе, а по потреби и кухиње) и огрев. — Настава траје једанаест мјесеци, школа одпочиње 1-вог августа по ст. кал. Учитељу ће спадати у дужност дијецу у црквеноме пијевању обучавати и у цркви за пјевницом пијевати.

Молитељи нека упуте своје молбенице са најнужнијем исправама најдаље до 10. јула (по с. к.) на подписани школски одбор.

У Сарајеву 8. јуна 1882.

ОДБОР
3—3 **српско-православних школа.**

Шпецерајска трговина
МИХАИЛА ПАНИЋА
у Панчеву

потребује из добре куће једног шегрта и једног практиканка који одма могу ступити. 3—3

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

☛ **ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ** ☚

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Győri“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**